

לא יהי ביה: (כו) ויהי ביום השביעי יצאו מדהעם ללקט ולא מצאו: (כו) ויהי ביום השביעי יצאו מדהעם ללקט ולא מצאו: (כו) והיה ביום שביעה נפקו מן עמא למלקט ולא אשכחו: (כח) ויאמר יי אלמשה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתתי: (כח) ויאמר יי אלמשה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתתי: (כח) ויאמר יי למשה עד אימתי אתון מסרבין למטר פקודי ואוריתי: (כט) ראו כריי נתן לכם השבת עלפן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אליצא איש ממקמו ביום השביעי: (כט) ראו כריי נתן לכם השבת עלפן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אליצא איש ממקמו ביום השביעי: (כט) חזו ארי יי יהב לכו שבתא על פן הוא יהב לכו ביום שתיאחא לחם תרין יומין תיבו אנש תחותיה לא יפוק אנש מאתריה ביום שביעה: (ל) וישבתו העם ביום השבעי: (ל) וישבתו העם ביום השבעי: (ל) ונחו עמא ביום שביעה: (לא) ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא בזרע גד לבן וטעמו בצפיחת בדבש: (לא) ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא בזרע גד לבן וטעמו בצפיחת בדבש: (לא) ויקרו בית ישראל ית שמיה מן והוא כבר זרע גדא חור וטעמיה פאסקריטון בדבש: (לב) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה יי מלא העמר מפנו למשמרת לדרתיכם למען א יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים: (לב) ויאמר משה דין פתגמא די פקיד יי מלי עמרא מניה למטרא לדריכון בדיל דיחזון ית לחמא די אוכלית יתכון במדברא באפקותי יתכון מארעא דמצרים: (ג) ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותךשמה מלא העמר מן והנח אתו לפני למשמרת לדרתיכם: (ג) ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותךשמה מלא

העמר מן והנח אתו לפני למשמרת לדרתיכם: (לד) ואמר משה לאהרן סב צלוחית חדא והב תמן מלי עמרא מן ואצנע יתיה קדם יי למטרא לדריכון: (לד) פאשר צוה יי אלמשה ויניחו אהרן לפני העדת למשמרת: (לד) פאשר צוה יי אלמשה ויניחו אהרן לפני העדת למשמרת: כמא די פקיד יי למשה ואצנעיה אהרן קדם סהדיתא למטרא: (לה) ובני ישראל אכלו את ההמן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את ההמן אכלו עד באם אל ארץ בנוען: (לה) ובני ישראל אכלו את ההמן ארבעים שנה עד באם אל ארץ בנוען: (לה) ובני ישראל אכלו ית מנא ארבעין שנין עד דמיתיהון לארעא יתבתא ית מנא אכלו עד דאתו לסיפי ארעא דכנען: (לו) והעמר עשרית האיפה הוא: (לו) והעמר עשרית האיפה הוא: (לו) ועמרא חד מן עסרא בתלת סאין הוא:

אתה הוא יי לבדך, אתה עשית את השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם, ואתה מחיה את פולם, ואתה הוא שעשית נסים ונפלאות גדולות תמיד עם אבותינו, גם במדבר המטרת להם לחם מן השמים, ומצור החלמיש הוצאת להם מים, וגם נתת להם כל צרכיהם, שמלותם לא בלתה מעליהם, בן ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים, תזוננו ותפרנסנו ותכלכלנו ותספיק לנו כל צרכנו, וצרכי עמך בית ישראל המרובים, במלוי וברוח, בלי טורח ועמל גדול, מתחת ידך הנקיה, ולא מתחת ידי בשר ודם:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתכין לי ולאנשי ביתי, כל מחסורנו, ותזמין לנו כל צרכנו, לכל יום ויום מחיינו, די מחסורנו, ולכל שעה ושעה משעותינו, די ספוקנו, ולכל עצם מעצמינו די מחיתנו, בידך הטובה והרחבה, ולא כמעוט מפעלנו וקצר חסדינו, ומזעיר גמולותינו. ויהיו מזונותי, ומזונות אנשי ביתי, וזרעי וזרעי בידך, ולא ביד בשר ודם:

כתב הרמ"ק (סידור תפלה למשה): ואחר גמר תפלתו יתפלל על מזונו, ואין ראי לאכול עד שיתפלל על המזון כדאיתא בווהר (ח"ב סב, א), לכך נראה לי שהתפלה הנכונה לזה הוא המומר לדוד ה' רועי וגו', ואחר כך התפלה הכתובה כאן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שיהיו מזונותי ופרנסתי ופרנסת אנשי ביתי עם מזונות ופרנסת כל עמך בית ישראל מוכתרים ומאומתים ומצדיקים בידך, ואל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם, אלא לידך המלאה והרחבה. עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: יהי רצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגאלי:

ליקוט על פסוקי המן מתוך ספר 'לחם מן השמים' ח"ב

רמזים לתשובה ולמלחמה ביצר

[שמות ט"ו ד-ה]. ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתך אם לא: והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. הנני ממטיר לכם לחם, דהיינו תורה מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, שיצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולקטו אותיות וקטלו, לשון הריגה ליצר הרע. ואם תאמר למה בראתי יצר הרע? לזה אמר להמן אנסנו הילך בתורתך אם לא, כמשל הזונה עם בן המלך דמייתי בזוהר הקדוש. ולפי מה שפירשתי בזוה"ק (בראשית קמ). על פסוק (בראשית כב א) והאלקים ניסה את אברהם, דלא שייך נסיון גבי קודשא ב"ה כי הוא צופה עתידות ויודע תעלומות לב. ופירושו דרצונו לומר לשון הרמת נס, יש לפרש גם כן כאו למען אנסנו - ארים ניסי אם ילך בתורתך ואם לא, לפחות והיה ביום הששי, בערב שבת בסוף ימיו, כמו שהוא בן ששים, יתנו לב לשוב והכינו את אשר יביאו ומדרכי התשובה, שאם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמד שני דפי, וזה אומר והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. ועוד יש לפרש עפ"י דרך הזוה"ק, דרצונו לומר ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו, ארים ניסי בין אם ילך בתורתך מעצמו לשם שמים, בין אם לא, שלבבו פונה מעם ה', על כל פנים היה מפחד שמה למחר אין המן יורד ונמצא הוא וטפו מתים ברעב, והיו מוכרחים לעבוד את ה'. כדאמר רבותינו ז"ל (יומא עה). שזו הטעם שלא נתן להם המן יום לשנה ומתוך שלא לשמה וכו'. [אלף המגן] - (רבי אליעזר פאפו ז"ל).

השפעת פרנסה - כדי שיוכלו לעמוד בנסיון

וכעין זה שמעתי מכ"ק אמו"ר זצ"ל הכ"מ לפרש מאה"כ (שמות ט"ז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' למען אנסנו הילך בתורתך אם לא, בהקדם דברי הגה"ק ר' נתנלי כץ בעהמ"ח 'הסמיכות חכמים' שפי מאחז"ל (עירובין ס"ה ע"א) יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין כו' מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה ע"ש. וק' דא"כ למה קאמר סתמא מן הדין דמשמע מכל הדין, אכן יוכח עפ"מ דאי' (שם מ"א ע"ב) ג' דברים מעבירין את האדם על דעתו וע"ד קונו כו' למאי נ"מ למבעי רחמי עליהו כו' (ופר"ח לבקש רחמים שיצילוהו הקב"ה מהן ע"ש) וא"כ כיון שפטור מדין תפלה. ומפני שאינו יכול למיבעי רחמי יוכל לבוא ח"ו, לג' דברים האלו וממילא פטור מכל הדין עכדה"ק וש"י. והנה א' מהן הוא דקדוקי עניות ר"ל, וא"כ מי שאין לו פרנסה א"א לנסותו דהא עניות מעביר ע"ד קונו ר"ל. ע"כ אמר השי"ת הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שיהיה לכם פרנסה) למען אנסנו וגו' וכאשר יהיה לכם פרנסה אוכל לנסותכם משא"כ מקודם והבן. [אמרי יוסף] - (הקדמת הסה"ק מאמר החמישי אות ט).

אם יש לו די להיום לא יעמוד לצורך פרנסת מחר

[שמות ט"ז ד] ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתך אם לא. פירש"י ז"ל, צורך אכילת יום ילקטו ביומו ולא היום לצורך מחר עכ"ל. וי"ל עפ"י מ"ש בסה"ק 'חובת הלבבות' בשער הבחינה פ"ג, משל לב' בני אדם שירשו שדה מאביהן א' חכם וא' טיפש וחלקוהו ביניהם ולא הי' בשדה לבד כדי פרנסה לכל א' וא'. החכם מה עשה, השכיר עצמו לאחרים כדי שיהי לו מה יאכל ולעת ערב כשנפטר ממלאכתו בעה"ב, הלך אל שדה שלו ועבדה שעה אחת בהשתדלות וחריצות. וכשהי' נותר שכירות ימים כדי מזון יום אחד על מזוונתו או ותר, הי' מניח לעשות בשל אחרים בעת ההוא ועושה בשלו בתכלית השתדלותו וחריצותו, ולא סר לעשות כן עד שנגמרה עבודת אדמתו כהוגן, ובהגיע עת פירותיה וזמן תבואתה קבצם ואספם והתפרנס מהם בשנה השנית והי' עובד אדמתו כרצונו ומוסיף בה אילנות עד שהיתה תבואתה מספקת לפרנסתו והותירה לו מה שהוסיף בה אדמה על אדמתו עיי"ש. וכ"ז נוכל לרמוז כאן בפסוק וברש"י ז"ל, צורך אכילת יום ילקטו ביומו ולא היום לצורך מחר, ור"ל הורה לנו בזוה דרך העבודה שאף שמוכרח לכל איש להשתדל בפרנסתו מ"מ בזמן שנשאר לו פנאי, צריך לעסוק בעבודת השי"ת. וכן אם כבר יש לו צורך אכילת יום אחד אינו צריך להשתדל לצורך מחר רק יעסוק בעבודת השם ב"ה, וכמשל החסיד בעל חו"ה וכנ"ל עוד כ' רש"י ז"ל 'למען אנסנו הילך בתורתך'. אם ישמרו מצוות התלויות בו שלא יתירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט עכ"ל. ויש להוסיף על דבריו הקדושים עפ"י מ"ש בגמ' יומא דף ע"ה ע"א ז"ל: כתיב וברדת הטל על המחנה לילה ויצא העם ולקטו וכתב שטו העם ולקטו, הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו כו' עיי"ש, ונמצא דע"י המן נתנסו ישראל מי הצדיק ומי הרשע ומי הבינוני ולכן אמר למען אנסנו הילך בתורתך אם לא, ור"ל כי על ידו נתנסו מי הוא ההולך בתורת ה' ומי שאינו הולך בדרכו ית'. [אמרי יוסף].

בני ישראל חששו שינוכו מזכויותיהם בעבור הנסים של יום יום
[בשלח טז, ג-ד]. ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר וגו' ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וגו. וי"ל ביאור המקראות האלה, כי לכאורה יפלא מאוד על אומרם מי יתן מותינו וגו', כי אם ימותו מה להם בסיר הבשר.

והנ"ל בזה, שיש כוונה פנימות בנעימות דבריהם כתפוחי זהב כמשכיות כסף כי דור דעה היו, והוא כי כבר ידעו שהשי"ת יעשה להם נסים ונפלאות, כי כבר ראו בעיניהם כמה נסים ונפלאות אשר עשה להם, רק שחשבו הלא ידוע אמרם ז"ל (שבת לב, א) אם עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו, ואם כן אם מדי יום יום יהיה מעשה נסים, לא ישאר להם מאומה לעוה"ב, ומאן דאכל בלאו דיליה בהית לאסתכלי באנפויה (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), והיו מרוחקין ממנו ית'. על כן עלה ברצונם שיתנהג עמהם על פי הסדר ומנהג הטבעי לבל יצטרכו לנס.

וזה שאמרו מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים, ר"ל שאז אם מתנו היה ביד ה' ולא מרוחק ממנו, בשבתנו על סיר הבשר וגו' ולא הוצרכנו למעשה נסים. ועל זה בא התשובה הנני ממטיר לכם וגו', ואשר יאמר נא ישראל כי זה מעשה ניסים הוא, ואם כל יום ויום יהנו ממעשה ניסים יאכלו חלקם שבעוה"ב בעוה"ז, לזה הבטיחם ואמר והיה ביום הששי, ר"ל ביום הששי הידוע שאז יקבלו התורה, וכמו שדרשו (שבת פ"ח ע"א) על הפסוק ויהי ערב ויהי בקר יום הששי (בראשית א לא), והיינו בששה בסיון שבו יקבלו התורה, (כי אז עדיין לא היו להם תורה ואין להם מה להכין, אבל אחר שיקבלו התורה) והכינו יראו להכין את אשר יביאו עמם לעולם הבא, כי אין מלוין לו לאדם וכו' (אבות פ"ו מ"ט), והיו משנה, ר"ל שכל כפול דהיינו גם בעולם הבא על אשר ילקטו יום יום בעולם הזה, יהיה עוד שכר בעולם הבא ולא ינוכה להם. [ישמשו משה].

לחם רוחני - מהמן הרוחני

[בשלח טז ד]. הנני ממטיר לכם לחם וגו' יום ביומו. הנה ידוע מזה"ק שיש ג' מיני השפעות. א', מזון הגשמי אשר ממנו ניזון גוף האדם וכח החינני. והב' הוא מזון הנקרא לחם מן השמים שהוא מזון מחיות התורה והוא רוחני היורד מן השמים דהוא מרמז לת"ת. וזהו לחם אבירים שנבלע בהאיברים. ויש עוד שפע עליונה שהוא דקה מן הדקה אשר האדם מקבל שפע מן המקור של חכמה עילאה מחשבה סתמית. והנה איתא בגמרא (נדה עג). תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו. אל תיקרי הליכות אלא הלכות. שורש הדבר הוא דכשהאדם רוצה לידע היאך להתנהג בכל יום איזה מצוה יעשה או איזה הנהגה טובה והיאך ידבר ויעשה כל הענינים. יוכל להבין כשיסתכל בששת ימי בראשית בכל יום המעשה שנעשה בו וכל אשר נברא ונמצא ביום זה. מזה יוכל האדם להתבונן בדתו ושכלו איך יתנהג באותו יום שלכל יום יש התנהגות אחר. התנהגות זה ליום ראשון של שבת. וזה ליום ב'. וכן כולם. והנה ידוע (ב"ר א) שהקב"ה צפה והסתכל בהתורה ובה ברא העולמות כולן. וא"כ בכל יום נגמר יצירתו בשכל התורה. וא"כ גם מן התורה שהאדם לומד בכל יום אז בודאי זה האדם שדבוק בקונו ולומד לשמה יוכל להסתכל בהתורה שלומד בכל יום ולהתבונן ממנה לידע ההתנהגות הצריך לאותו יום כיון שהכל כלול בהתורה כל מיני התנהגות של כל יום ויום. וא"כ ע"כ זה האדם שמבין ויודע מהתורה שלומד בכל יום. איזה התנהגות והליכות של אותו היום. בודאי הוא דבוק ברוחניות של התורה ובעולם עליון הק' הרוחני אשר משם תצא תורה ובה יוכל לידע כל הדברים העתידים וכל הבא עליו. וא"כ כיון שהוא דבוק בעולם עליון הק'; אז מובטח לו שהוא בן העוה"ב. וזהו פ"י הגמרא כל השונה הלכות בכל יום. ר"ל שלומד התורה בבחי' זו שיועד ומסתכל בהתורה התנהגות של כל יום ויום אז ודאי הוא קשור ברוחניות התורה, ולכן הוא מובטח שהוא בן העוה"ב. שנאמר הליכות עולם לו. אל תיקרי הליכות אלא הלכות היינו שא"א לאדם לידע הליכות והתנהגות העולמות אם לא ע"י הלכות התורה שמקשר את עצמו ברוחניות התורה ועי"ז ידע איך להתנהג. וזש"ה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. אשפיע לכם לחם ומזון ושפע רוחני שיהא נפשכם ניזון מחיות התורה ורוחניות היורד מן השמים כנ"ל ועי"ז שאתם תהיו קשורים ודבוקים ברוחניות התורה. ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. ר"ל שהעם ילקטו מזה ויתבוננו וידעו ההתנהגות של כל יום ביומו. היינו שע"י התורה ידעו איך להתנהג בכל יום כמבואר למעלה והבן כ"ז היטב. [אוהב ישראל].